

Jaarverslag 2008

Leerstoel Actief Burgerschap

Prof. dr. E.H. Tonkens

Bijzonder hoogleraar Actief Burgerschap, ten behoeve van de Stichting Actief Burgerschap, gevestigd bij de Afdeling Sociologie en Antropologie van de Universiteit van Amsterdam.

Toelichting bij het jaarverslag leerstoel actief burgerschap 2008

Het jaar 2008 is voor de leerstoel actief burgerschap een turbulent maar productief jaar geweest. Turbulent vanwege financiële onzekerheid en het grote aantal aanvragen voor tweede en derde geldstroomprojecten. Productief omdat alle aanvragen tot dusverre zijn gehonoreerd en daarmee ook de periode van financiële onzekerheid tot een einde is gekomen. Gehonoreerd is uit de tweede geldstroom een groot NWO-project *Culturalization of citizenship* binnen het programma culturele dynamiek, samen met de collega- hoogleraren Duyvendak en Geschiere (3 aio's, 2 postdocs, 8 fellows). Uit de gecombineerde tweede en derde geldstroom zijn twee Nicis-projecten gehonoreerd, één met Duyvendak (2 aio's, 2 postdocs), en één met hoogleraar Denters van de Universiteit Twente (1 Aio voor de UT, 1 postdoc voor de UvA). Uit de derde geldstroom zijn gehonoreerd een groot project van het VSBfonds, Aedes en drie woningcorporaties met drie AIO's, en drie korte projecten met contractonderzoeker van het ministerie van VWS en de gemeente Den Haag.

Een andere grote en succesvolle gebeurtenis was de organisatie van een tweedaagse conferentie als afronding van twee onderzoeken vanuit het Wmo-onderzoeksnetwerk UvA-HvA-AMC. Daarin werd vanuit het AMC het onderzoek *Wat bezielt de mantelzorger* gepresenteerd, en vanuit de leerstoel actief burgerschap het onderzoek *Op zoek naar weerkaatst plezier*. Beide publicaties werden tijdens de ruim overtekende conferentie in de Rode Hoed aangeboden aan de Staatssecretaris van VWS Jet Bussemaker en de Wethouder Zorg van Amsterdam, Marijke Vos. Naast deze nationale dag is er vanuit de leerstoel met het onderzoeksnetwerk een internationale dag georganiseerd, waarin ditzelfde onderzoek aan een internationaal wetenschappelijk publiek werd gepresenteerd, en er lezingen waren van twee buitenlandse onderzoekers met aanpalend onderzoek: Arlie Hochschild uit de VS en Caroline Glendinning uit de UK. Hochschild gaf in samenwerking met de Amsterdamse zorginstelling Cordaan de avond ervoor ook de Cordaanlezing in de Aula van de Universiteit.

Naast deze tweedaagse conferentie heeft de hoogleraar ook bijgedragen aan de organisatie en uitvoering van de conferentie over publieke sociologie met de Amerikaanse socioloog Michael Burawoy. Beide conferenties hebben ruime aandacht gekregen in de nationale media. Ook is met de betrokken collega's in het kader van het NWO-project *Culturalisering van burgerschap* een internationale workshop georganiseerd die erg goed is bezocht door genodigde wetenschappers uit binnen- en buitenland.

Wat betreft het onderwijs is er ook veel gebeurd: begeleiding van acht masterscripties, begeleiding van enkele stagiaires die via contacten van de hoogleraar een stageplaats vonden, verzorging van het college *Social problems* in de master *Social policy en social work* samen met Duyvendak, enkele gastcolleges bij collega's in de opleiding sociologie en (eenmaal) politicologie, (mede)begeleiding van vijf externe promovendi (2 met het AMC, 1 met de Fontys Hogeschool en twee promovendi van resp. de HvA en de HAN), en de start van begeleiding van hierboven genoemde nieuwe promovendi. Daarnaast heeft de hoogleraar tweemaal in 2008 een vierdaagse cursus *Actief burgerschap en activerende organisaties in de stadswijk* gegeven aan professionals en managers uit de wereld van woningcorporaties, overheden, zorg- en welzijninstellingen en onderwijs; tweemaal omdat de eerste keer al snel overtekend was. Deze cursus is afgerond met een boek *Tussen onderschatten en overvragen. Actief burgerschap en activerende instellingen in de wijk* dat eind maart bij uitgeverij SUN-Boom is verschenen. Ook heeft zij een groot aantal lezingen gegeven aan professionals, ambtenaren en managers.

Wat publicaties betreft zijn er naast bovengenoemd boek nog enkele andere boeken afgerond dit jaar: de volledig herziene en met dertien hoofdstukken aangevulde vierde druk van het boek *Mondige burgers, getemde professionals* (uitgeverij van Gennep) en publicatie van *De Beste de baas. Verdienste, respect en solidariteit in een meritocratie* (met Tsjalling Swierstra, uitgeverij Amsterdam University Press) en van *Op zoek naar weerkaatst plezier. Samenwerking tussen professionals, vrijwilligers, mantelzorgers en cliënten in de multiculturele stad* (Nicis Institute Den Haag) en het boekje *Wat vinden burgers van burgerschap?* Met Menno Hurenkamp (Nicis Institute Den Haag). Deze hebben geresulteerd in een groot aantal verzoeken voor adviezen, rondetafelgesprekken, lezingen, en interviews in kranten en tijdschriften en op de radio, waarvan vanwege de tijd echter maar een klein deel gehonoreerd kon worden.

Dit mede omdat er ook veel aandacht is gegaan naar op internationaal congresbezoek en internationale (Engelstalige) publicaties, hetgeen heeft geresulteerd in vijf Engelstalige wetenschappelijke artikelen, waarvan er één niet maar vier wel geaccepteerd zijn door de betreffende redacties. Nog eens vier andere Engelstalige artikelen zijn in een vergevorderd stadium en kunnen naar alle waarschijnlijkheid in de eerste helft van 2009 ingediend worden. Ook zijn er twee Engelstalige boekcontracten voor boeken die in het najaar van 2009 af moeten zijn: met Janet Newman, professor of social policy aan de Open University in Groot-Brittannië, het boek *Active citizenship and the modernisation of social welfare* (Amsterdam University Press / Chicago University Press) en met de collega's Hurenkamp en Duyvendak het boek *Bad tempered. Citizenship in multi-ethnic societies* bij uitgeverij Palgrave MacMillan. Daarmee zijn concrete stappen gezet richting de Engelstalige wetenschappelijke gemeenschap en is er op dat punt sprake van een duidelijke opgaande lijn.

Gezien al deze positieve en productieve ontwikkelingen kan de toekomst met vertrouwen tegemoet gezien worden.

Fondswerving:

2^e geldstroom:

Culturalisering van burgerschap, (NWO)
prof. dr. W.G.J. Duyvendak en prof. dr. P. Geschiere, looptijd 2008-2012,
550.000 euro

Nicis Leren participeren met prof. Duyvendak en dr. Verplanke looptijd 2009-2012
1.365.198 euro.

Nicis Burgerparticipatie, met prof. Denters (Universiteit Twente) en prof. Duyvendak,
looptijd 2009- 2012
657.000 euro (totaal)

3^e geldstroom:

Verantwoordelijke, betrokken burgers en uitnodigende, verbindende instituties
(VSBfonds, Aedes en 3 woningcorporaties): looptijd 2008- 2013,
1.739.433 euro

Burgerschapsbeleid Den Haag, Gemeente Den Haag, looptijd januari – april 2009,
49.000 euro

Beter in meedoen, Ministerie van VWS, met dr. Verplanke, looptijd februari – oktober
2009
153.00 euro

Aanvullende subsidie voor NWO programma culturalisering van burgerschap (Oxfam
Novib) met Geschiere en Duyvendak
120.000 euro

Roomsch Catholijck Ouden Armen Kantoor (RCOAK), (publicatiesubsidie) ‘Op zoek
naar weerkaatst plezier
5000 euro

Wetenschappelijke publicaties

Artikelen in refereed journals of boeken:

Tonkens, E. (2008) ‘Marktwerking in de publieke sector: duur, bureaucratisch en demotiverend.’ In: F. Ankersmit en L. Klinkers (red.) *Tien plagen van de staat*. Van Gennep, Amsterdam, pp 103-131

Tonkens, E. en T. Swierstra (2008) ‘Respect man! De kennissamenleving als aanslag op zelfrespect’, *Jaarboek Kennissamenleving 2008*. Aksant, Amsterdam, pp 306-316

Swierstra, T. en E. Tonkens (2008). ‘Een links beschavingsoffensief. Deugden en competenties voor een pluralistische, dynamische samenleving.’ In: Jelle Zeedijk en Paulus Van Bortel (red.), *Bedrogen door de elite?* Kapellen, Pelckmans, pp 57-70

Swierstra, T. en E. Tonkens (2008). 'In het jaar 2034. Inleiding' In: Swierstra en Tonkens *De beste de baas?*, Amsterdam University Press, 2008, pp 9-32

Swierstra, T. en E. Tonkens (2008). 'Meritocratie en de erosie van zelfrespect.' In: Swierstra en Tonkens *De beste de baas?* Amsterdam University Press, 2008, pp 61-80

Tonkens, E en T. Swierstra (2008). 'Meetlust: de wil tot meten.' In: Swierstra en Tonkens *De beste de baas?* Amsterdam University Press, 2008, pp 119-148

Tonkens, E. en T. Swierstra (2008). 'Naar een aidocratie. Conclusies.' In: Swierstra en Tonkens *De Beste de baas?* Amsterdam University Press, 2008, pp 149-166

Boeken:

Tonkens, E. (2008) *Mondige burgers, getemde professionals. Marktwerking en professionaliteit in de publieke sector.* Volledig herziene en uitgebreide 4^e druk. Van Gennep, Amsterdam

Swierstra, T. en E. Tonkens (red.) (2008) *De beste de baas? Prestatie, respect en solidariteit in een meritocratie.* Amsterdam University Press (co-auteur van vier hoofdstukken)

Onderzoeksrapporten:

Hurenkamp, M. en E. Tonkens (2008) *Wat vinden burgers zelf van burgerschap? Burgers aan het woord over binding, loyaliteit en sociale cohesie.* Den Haag: Nicis Kenniscentrum Grote Steden (verkorte versie van AUP-boek tbv. beleidsmakers)

Tonkens, E., en J. van den Broeke en Marc Hoijtink (2008) *Op zoek naar weerkaatst plezier. Samenwerking tussen mantelzorgers, vrijwilligers, cliënten en professionals.* UvA / Nicis Kenniscentrum Grote Steden, Amsterdam/Den Haag

Paperpresentaties:

Tonkens, E. 'In search of resonating joy, Cooperation between professionals, informal care givers, volunteers and clients', conferentie *Who cares* 21 en 22 april (resp. Nederlandse en Engelse lezing, De Rode Hoed en ISHSS Amsterdam)

Tonkens, E. 'Embraced, despised and neglected. Citizen participation in care, welfare and housing corporations in the Netherlands'. CINEFOGO workshop on civil society, Ljubljana, 7 maart

Tonkens, E., L. Verplanke en J.W. Duyvendak, 'Concepts of citizenship in disability'. Conferentie Citizenship and Disability, AMC Amsterdam, 30 mei

Tonkens, E., M. Hurenkamp en J.W. Duyvendak, 'Citizenship in the Netherlands: locally produced, nationally contested.' ASA Political Sociology session on Ethno-Racial Diversity, Civic Engagement and the Politics of Redistribution, Boston, 2 augustus

Tonkens, E. 'Publieke sociologie en de romantisering van marginaliteit'. Conferentie Tussen wetenschap, beleid en maatschappij. Het veranderend engagement van de menswetenschappen, Universiteit van Amsterdam, 28 november

Tonkens, E. 'Democratizing Dutch local social work'. National Institute of Government Annual Work Conference 2008, Campus Universiteit Twente, 21 november

Valorisatie

Overige artikelen:

Tonkens, E. en T. Swierstra (2008). 'Respect in een meritocratische samenleving', *Waterstof, het (electronisch) tijdschrift van de progressieve denktank Waterland* (april 2008)

Tonkens, E. (2008) *Herwaardering van professionals, maar hoe?* ROB, (boekje nav gelijknamige ROB lezing

Tonkens, E. (2008) 'Schaamteloos verheffen' In: *De sterke kanten van Nederland. NSV actualiteitencollege*. SCP, Den Haag, pp 29-33

Tonkens, E. (2008) 'De late triomf van omgekeerde integratie.' *Markant*, (13) 3, april 2008, pp 24

Tonkens, E. (2008) 'Hou op met dat kinderachtige grensconflictengedoe.' *NUL20 Tijdschrift voor Amsterdams woonbeleid*, nr. 40, september 2008, pp 35

Tonkens, E. (2008) 'Gezocht: hoeder van publieke belang', *Health Management Forum*, (14) 3, september 2008, pp 20-21

Tonkens, E. (2008) 'Waarom werkt marktwerking niet in de publieke sector?' *Waterstof, het (electronisch) tijdschrift van de progressieve denktank Waterland*, nr. 36, september 2008

Hoijtink, M. en E. Tonkens (2008) 'Informeel gebruikersinvloed in zorg- en welzijnsinstellingen: het belang van een verborgen praktijk.' *Geron, tijdschrift voor ouder worden en maatschappij*, (10) 3, september 2008, pp 64-67

Columns:

Vaste columnist *Volkscrant*, tweewekelijks sinds november 2005, wekelijks sinds september 2007

'De vele gezichten van een ziekenhuis,' ZM Magazine, december 2008

'De late triomf van omgekeerde integratie,' Markant, april 2008

'De vier hoofdzonden van planners,' in: W. van Dinten en I. Schouten (red.) *Zijn zij gek of ben ik het? Hoe je oriëntaties gebruikt bij organiseren*. Eburon, Delft, pp 101-103

Lezingen:

‘Koortsachtig en bijziend. De vervlechting van media en politiek in het debat over de ziekenhuizen.’ Agnietenkapel, Utrecht, (Katholiek Instituut voor de media Nijmegen), 29 januari 2008

‘Actief en activerend’, lezing in serie *de Stadwijkstudies*, De Observant, Amersfoort, 12 februari 2008

‘Burgerschap en binding,’ lezing in serie *de Stadwijkstudies*, De Observant, Amersfoort, 3 maart 2008

‘Burgerparticipatie in de WMO’, landelijke conferentie Zorgbelang, Loosdrecht, 13 maart 2008

‘Zeggenschap en verantwoording in de zorg’, jubileumconferentie Stichting Prisma Waalwijk, Goirle, 27 maart

‘Uitsluiting en afzijdigheid,’ lezing in serie *de Stadwijkstudies*, De Observant, Amersfoort, 8 april 2008

‘Zeggenschap en verantwoording,’ lezing in serie *de Stadwijkstudies*, De Observant, Amersfoort, 6 mei 2008

‘Burgerparticipatie in de WMO’, provinciehuis, Den Haag, organisatie: Zorgbelang Zuid Holland, 30 mei

‘De beste de baas. Prestatie, respect en solidariteit in een meritocratie’, Debatcentrum DwarsDiep in Groningen. 28 mei

ROB-lezing (Raad voor Openbaar bestuur), en presentatie heruitgave boek Mondige burgers, getemde professionals. Marktwerking, vraagsturing en professionaliteit in de publieke sector, organisatie ROB, Sociëteit de Witte, Den Haag, 9 september

‘Calculerende of zorgzame samenleving: scenario’s voor de toekomst’, jubileumsymposium GGz Nijmegen, 18 september

‘Actief en activerend’, lezing in serie *de Stadwijkstudies*, De Observant, Amersfoort, 29 september 2008

‘Burgerschap en binding,’ lezing in serie *de Stadwijkstudies*, De Observant, Amersfoort, 27 oktober 2008

‘Ontwikkelingen in de relatie burger- overheid’, key-note lecture op gelijknamige conferentie, gemeente Apeldoorn, Residence Victoria, Hoenderloo, 31 oktober 2008

‘Op zoek naar weerkaatst plezier’, inleiding op de Dag van de Mantelzorg bij stadsdeel Amsterdam Noord, Raadzaal Stadsdeelhuis Amsterdam-Noord, 10 november 2008

‘Wat vinden burgers zelf van burgerschap? Burgers aan het woord over binding, loyaliteit en sociale cohesie’, Den Haag, ministerie van VROM, 25 november 2008

‘Lelystad gezien in breder perspectief’, LPB dagen, thema: verbinden en loslaten. LPB-locatiedagen Landelijk Platform voor Wijkgericht werken. Agora, Lelystad, 27 november 2008

Debatten en paneldiscussies e.d.:

.In debat met de Amerikaanse politicoloog Robert Putnam, De Rode Hoed. Organisatie Ministerie van VWS/ DSP-groep, 25 juni

.’Achter de voordeur’, organisatie Jaarcongres Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties, 26 juni

.’Grondwet als bindmiddel’ met o.a. Minister ter Horst, Universiteitsdag 2008, 7 juni

Interviews in de media:

- .Wmo-magazine, maart 2008
- .Handicap en beleid maart 2008
- .VROM magazine, maart 2008
- .Schoolbestuur magazine voor bestuurders toezichthouders en managers in het katholiek onderwijs, november 2008
- .SPUI alumnimagazine van Universiteit van Amsterdam, september
- .Agis-nieuwsbrief voor relaties, juli 2008,
- .Villa VPRO radio1, 'Marktwerking in de thuiszorg', 11 oktober
- .Tros Kamerbreed radio 1, 22 november

Overige activiteiten (adviesfuncties, klankbordgroepen, denktanken, e.d.):

- .Klankbordgroep programma innovatie Wmo, ministerie van VWS (sinds 2007)
- .Denktank sociale cohesie Stadsdeel Zeeburg Amsterdam (sinds 2007)
- .Adviesraad woningcorporatie Mitros Utrecht (sinds 2006)
- .Raad van Toezicht Meerkanten GGZ Ermelo (sinds 2007)
- .Raad van Toezicht Meander ziekenhuis Amersfoort (sinds 2007)
- .Mondelinge gevraagde adviezen aan ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken, VWS, Vrom.

Manuscriptcommissies promoties:

- .Paes, M. *Wijkgezondheidswerk. Een studie naar 25 jaar wijkgericht werken aan gezondheidszorg in Den Bosch-Oost*. Universiteit van Amsterdam.
- .Witman, Y. *De medicus maatgevend. Over leiderschap en habitus*.

Publicaties medewerkers van de leerstoel (voorzover niet reeds in publicatielijst van de hoogleraar vermeld):

- Hoijtink, M. (2008) 'Bemoeizorg: de gedoogstatus voorbij', *Maatwerk, vakblad voor maatschappelijk werk*, vol. 15, 2: 4-9

Onderwijsactiviteiten

Colleges

- .Cursus *social problems in urban areas* (10 ects, met Duyvendak) in het kader van de Master Social policy and social work in urban areas, najaar 2008
- .Gastcolleges bij Debatten in de sociologie, Sociologische Theorie, Sociologische Empirie, Basismodule Burgerschap Verzorging en Beleid
- .Cursus stadswijkstudies (tweemaalig, extern, voor medewerkers van maatschappelijke organisaties en overheden)

Promovendi onder begeleiding:

AIO's, intern:

- Paul Mepschen
- Bregje Termeer
- Rogier van Reekum, tweede begeleider met prof dr. J.W. Duyvendak
- AIO's extern:*
- Sabine Ootes, AIO, AMC medische ethiek, met prof. dr. D. Willems
- Barbara Fienig AIO sociale geneeskunde, met prof. dr. K. Stronks
- Huub Gulikers, HAN
- Dana Feringa, Fontys Hogeschool
- Broer van der Hoek, HvA, met prof. dr. M. Volman

Scripties (master):

Eerste begeleider:

- Bart Vosters
- Bianca Bruinsma
- Sarijke van Hellemond
- Nohemy Habibe
- Michiel Govers

Tweede begeleider:

- Jesse van der Beele
- Daniel den Hoed
- Paulina Sedney

Stagiaires begeleid, intern:

- 1 student afdeling sociologie en antropologie (Tim Visser)